

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitæte, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Impotentia Testis & Notarij, n. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

3. Sed quid, si detrimentum illud, & periculum latrocinandi in filiis, & desperationis in patre, de facto semper perseverent? respondeo: tunc non est improbable *m*, per accidens omitti posse restitutionem, si tamen præmittantur diligenter remedia, ne illa mala perseverent, & ut restituatur illa pars, quæ sine magno detrimento potest, & grave inde damnum creditori non obveniat. Ratio debet esse, quia secus, debitor hic & nunc daret creditori notabiliter plusquam ipsi deberetur; daret enim illud, quod ipsi debitori in illis periculis & detrimentis tam gravibus, quæ superari moraliter non possunt, ut supponi omnino debet, valet multo plus, quam illud, quod debet, ad quod iustitia obligare non potest, quæ æqualitatem per se respicit. Vide §. præced. n. 4. Dixi, notabiliter, quia debitor ad non notabilem jacturam, maxime quando debitum est ex delicto, ex omni recta ratione obligabitur; nam ideo obligavimus etiam ad partem, quando partem potest &c.

m. Reb. p. 1. l. 2. qu. 17. sec. 4. n. 36.

4. Illa ergo inopia, seu impotentia omnino à restitutione liberat, qua primo debitor verè non habet, unde solvat: secundo, qua si solvat, fit extreme indigens: tertio, qua si solvat, fit graviter indigens, quod alijs verbis supra in simili diximus, qua quis notabiliter cadit à suo statu; adverte illud (notabiliter) quod, quia non notatur ab aliquibus, sæpe palliatur obligatio restitutionis; ut aliquando appareat esse moraliter impossibilis, quæ certè ejus generis non est.

Vt è contra, si creditori constet de

impotentia omnimoda debitoris, illi molestiam afferre non potest, nec à judice petere, ut in carcerem debitorem conjiciat, quia jus creditoris contra proximum impotentem vel suspenditur vel elanguet: video tamen, sæpissime excusari creditores urgentes, quia sæpe adest spes, ut debitor ita vexatus, aliquam rationem ineat solvendi. An adesse possit alia excusatio, prudens lector inquiret.

a Bardi lib. 1. select. qu. 10. n. 6.

5. Adverte item, si quis in statum honorificum ascendisset, propter rem alienam mala fide acceptam, tunc faciendam esse restitutionem, etiam cum diminutione sui talis status, quia hoc non esset cadere, sed redire ad suum: multo magis, si in pari necessitate esset is, à quo rem surripuisti; tunc enim debet esse melior conditio innotentis domini: illud subadverte, si filius v. g. usurarij mala fide cepit possidere, teneri eum, etiam cum diminutione status relictæ à patre, ad restituendum; quia ejusmodi possessio cum mala fide nihil ipsi suffragatur; si verò cepit possidere bona fide, non teneri postea à suo statu bona fide possesso decidere, ut restituat, si cognoscat, ea esse bona aliena, quia quilibet jus habet ad conservandum statum bona fide acquisitum.

Impotentia testis & notarij, an à restitutione excuset?

6. In concursu extremæ vel gravis necessitatis debitoris & creditoris, quid faciendum, per aliam occasionem disputabimus. Verum casus ille frequens de teste & notario hic non est

Rrr 2

præter-

prætermittendus; hi enim cum non
 raro falsis testimonijs, vel scripturis
 conjecerint innocentem in amissionem
 bonorum, immò aliquando in pericu-
 lum vitæ, se excusant à restitutione, &
 à revocatione dicti vel scripturæ, ob æ-
 quale periculum, quod subirent. Sed
 communiter doctores clamant adver-
 sus hos, doctrinamque à nobis modo
 traditam inculcant. Instar omnium sit
 „ Bonacina n: quæres (ait) utrum ille,
 „ ob cujus falsum dictum inferenda est
 „ alteri mors vel mutilatio, teneatur
 „ retractare suum dictū, cum periculo
 „ similis poenæ incurrendæ? respondeo
 „ affirmative, modò credat, se profutu-
 „ rum per retractationem, & modò in-
 „ ferendo testimonio peccaverit morta-
 „ liter; ratio est, quia, in æquali damno,
 „ habenda est potior ratio innocentis.
 „ Tenetur etiam eos admonere, quos
 „ ad falsum testimonium ferendum
 „ induxit, ut falsum retractent, & ijs
 „ recusantibus retractare, tenetur Iudici
 „ fraudem aperire, ut innocens eripia-
 „ tur, quamvis sibi vitæ periculum
 „ immineat: melior enim est conditio
 „ innocentis. Si reus fuit per alios te-
 „ stes convictus, & falsus testis nihil fe-
 „ cit, non est mirum, tunc ad nihil ob-
 „ ligari p, quia nihil damni intulit, ut
 „ supponis.

n Bon. c. 8. præcept. d. 10. q. 3. p. 3. nu. 16.
 o cum Val. Bannes. Azar. Molin. Fill.
 cit. ibid. à Bonac. p. l. Dian. p. 3. tr. 5.
 ref. 105.

„ Dixi (modo credat, se profuturum)
 „ quia credens, se nihil profuturum,
 „ nec tenetur retractare, cum nullus ad
 „ opus inutile obligetur. Tenebitur ta-
 „ men restitutionem damnorum facere

cum illorum causa injusta censeatur
 (huic dicto addo ego, semper juvare q,
 saltem per hominem gravem admo-
 nere iudicem de falsitate prædicta, nam
 certè tunc iudex maiorem diligentiam
 adhibebit exquirendi veritatem pro
 reo.)

q ita Dicastill. lib. 2. tr. 1. de iust. d. 5.
 da. 3. num. 55.

„ Dixi (modo in proferendo testi-
 „ monio peccaverit mortaliter) nam
 „ qui bona fide perniciosam aliquam
 „ falsitatem dixit in iudicio, non tene-
 „ tur cum tanto suo incommodo, co-
 „ gnita veritate, dictum retractare, cum
 „ ex nulla radice constet, ad hoc teneri,
 „ ita Sotus, Navarrus & alij r. Hac ex
 „ Bonacina.

r Tol. Nav. Clau. Reg. Sylv. apud Bon.
 ibid. quibus adde Delugo t. 2. de iust. d. 29.
 ff. 3. à num. 24.

Quid si verum crimen per testimo-
 nium propalasti, sed injustè, utpotè,
 quod erat occultum? respondeo cum
 Castropalao, s te tunc non esse obliga-
 tum, vitam exponere, ut delinquen-
 tem liberes, sed solum, quando falsum
 crimen imposuisti. Ratio est (inquit)
 quia jam sententia erit iusta, si crimen
 verum fuit, ergo tu licet peccaveris,
 non fuisti causa mortis injustæ &c. vi-
 de ipsum latius.

s Castrop. de iustit. comm. d. 1. p. 17. §. 3.
 nu. 6 cit. Less. Sanc. Petr. Navarr.

Cessio Bonorum.

7. Ad impotentiam reducitur cessio
 bonorum, de qua summatim duo affer-
 re sufficiat, alterum omnibus pervium,
 alterum singulare.

8. Primò: cessio bonorum excusat
 quidem à restitutione in foro externo,
 non ve-